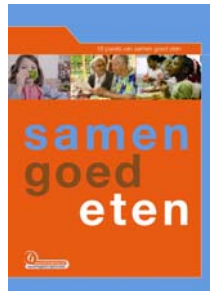


Navigatie-instrument Samen Goed Eten (*Basisscholen*)

Inleiding

Eten wordt nu nog te vaak gezien als voeding in plaats van maaltijd; met weinig aandacht voor de bereiding van gezonde, smakelijke maaltijden en voor de meerwaarde die samen eten heeft. InnovatieNetwerk wil die geïndividualiseerde eetcultuur in collectieve kanalen doorbreken. Samen Goed Eten staat voor het besteden van aandacht aan de maaltijd (de bereiding, de ingrediënten, de aankleding) én voor het benutten van de sociale functie van de maaltijd (gezamenlijk eten). Het draait om de kwaliteit en smaak van wat men eet, maar ook de omstandigheden waaronder wordt gegeten (ambiance, gezelschap en gezelligheid).

De bundel '18 parels van Samen Goed Eten' bevat voorbeelden uit de praktijk van hoe het anders kan. 18 ziekenhuizen, zorginstellingen en scholen ontwikkelden initiatieven om Samen Goed te eten. Sommige succesvoller dan anderen. Allemaal tegen de stroom in roeiend en vanuit passie en overtuiging opgezet. De 18 parels vormen een inspiratiebron voor collega-scholen, ziekenhuizen en zorginstellingen.



Tijdens de zoektocht naar goede voorbeelden bleek dat beginnen aan de basis het meeste oplevert. Innovatienetwerk richt zich daarom in het vervolgtraject op basisscholen. Meer aandacht voor de maaltijd op scholen levert gezondere maaltijden op, meer eetlust bij kinderen en betere leerprestaties. Schoolkinderen leren hun smaak te ontwikkelen en eten gevarieerder. De lunch is een uitgelezen eetmoment om in te investeren.

In juni 2008 organiseert InnovatieNetwerk een workshop over een idee dat de verbreding van goede voorbeelden kan versnellen: een navigatie-instrument voor de diverse routes naar passende luncharrangementen. In de workshop benutten we de creatieve denkkraft van uiteenlopende experts om dit idee vlees op de botten te geven.

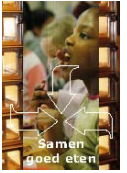
Huidige situatie basisscholen

Op basisscholen wordt veel gesproken over gezond eten, maar bijna niet gekeken naar de gezamenlijke maaltijd (buiten een aantal enthousiaste, autonoom opererende initiatief-nemers). Dit komt ook doordat veel scholen hier simpelweg de faciliteiten niet voor hebben.

Tijdens een bijeenkomst op 23 januari 2008 op de Amstelmeerschool in Amsterdam praten zo'n 25 vertegenwoordigers van scholen, lokale overheid, landelijke overheid, GGD's, koepelorganisaties en overige geïnteresseerden of betrokkenen over de barrières en kansen van Samen Goed Eten. Hun gezamenlijke zorg is: teveel scholieren eten niet of nauwelijks tijdens een schooldag. Hun gezamenlijk ambitie: hoe kunnen we zorgen dat het voor scholieren normaal wordt om tussen de middag samen te lunchen? Het gezelschap had geen pasklaar antwoord. Waarom het moeilijk is, is wél duidelijk: scholen hebben weinig geld en weinig tijd voor activiteiten die niet voor 100% met onderwijs te maken hebben. School-bestuurders en de mensen die gaan over onderwijsbeleid zien nog niet dat samen goed eten kan bijdragen aan effectief onderwijs. De regels rond voedselhygiëne en brandveiligheid (koken!) zijn erg stringent. Ook zijn er veel scholen die best willen, maar niet weten hoe.



Daarnaast blijkt tijdens de bijeenkomst de grootste barrière voor Samen Goed Eten te zitten in het feit dat tussenschoolse opvang niet opgenomen is in de Wet Bos-Van Aartsen.



Tussenschoolse opvang en de politiek

Tussenschoolse opvang is in de wet niet of nauwelijks geregeld. Er staat alleen dat scholen een aanbod moet doen aan de ouders als de ouders daarom vragen. Over de aard en kwaliteit van dat aanbod spreekt de wet zich niet uit, en er zijn (dus) ook geen middelen mee gemoeid waar de school of een andere organisatie beroep op kan doen om het aanbod te materialiseren. Scholen die meer willen doen zullen dus andere middelen moeten vinden.

Als je tussenschoolse opvang goed wilt regelen en er meer middelen voor vrij wilt maken, dan wordt de gezamenlijke lunch vrijwel altijd onderdeel van kinderopvang. Echter, het overheidsbudget voor kinderopvang wordt momenteel fors overvraagd. Den Haag is op zoek naar bezuinigingsmogelijkheden. Vragen om middelen voor tussenschoolse opvang is dus nu en de eerstvolgende jaren kansloos.

Centrum Gezond Leven

Het Centrum Gezond Leven is een samenwerkingsverband van het RIVM en gezondheidsbevorderende organisaties. Het Centrum Gezond Leven bevordert het gebruik van landelijk ontwikkelde leefstijlinterventies. Het centrum ondersteunt de lokale professional door beschikbare interventies inzichtelijk te presenteren en te beoordelen op kwaliteit en samenhang. Eén van de onderdelen van het Centrum Gezond Leven is de Werkplaats Gezonde School. Hierin werken in verschillende teams de GBI's met een groot aantal GGD'en samen aan het ontwikkelen van de Gezonde Schoolmethode. Doel is dat deze methode de standaard werkwijze voor alle GGD'en wordt om scholen te helpen gezondheid op te nemen in hun schoolbeleid. Voeding is daarin een belangrijke pijler. Contact met het Centrum Gezond Leven leverde op dat de resultaten van Samen Goed Eten geïntegreerd zullen worden in de Gezonde Schoolmethode.

Wat levert Samen Goed Eten basisscholen op?

Uit de inventarisatie van de 18 parels, de bijeenkomst op 23 januari en meerdere gesprekken met scholen blijkt:

- gezamenlijk genieten: meer beleving, plezier, geluk, conversatie
- gezondheidseffecten: tegengaan van ondervoeding, obesitas
- welzijn: meer comfort, tevredenheid, thuisgevoel, kwaliteit van leven
- educatie/bewustwording: meer kennis over eten, smaak, gezondheid, etiquette
- ontwikkeling & concentratie: meer rustpunten
- integratie van kinderen, conversatie en plezier

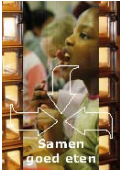
Navigatie-instrument voor basisscholen

Hoe verbreden we Samen Goed Eten initiatieven op basisscholen? Gebleken is dat doorbraken realiseren bij de overheid op het gebied van tussenschoolse opvang momenteel geen haalbare optie is.

De werkplaats Gezonde School van het Centrum Gezond Leven zal binnen enkele jaren via de GGD's scholen steeds meer gaan adviseren en stimuleren gezondheidsbeleid te ontwikkelen, en daarbinnen gezamenlijke lunches te organiseren. Echter, de beleidsontwikkeling hiervan staat nog aan het begin.

Toch zijn er steeds meer scholen (ouders, docenten, directeuren, bestuurders, begeleiders) die initiatieven tonen, of aangeven iets te willen op het gebied van gezamenlijke lunches.



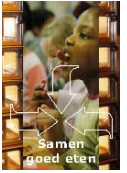


InnovatieNetwerk wil hen hierin ondersteunen door een navigatie-instrument te ontwikkelen.

Doel van dit instrument is:

- informeren over en inzicht geven in de mogelijkheden van Samen Goed Eten
- inzicht geven in hun eigen mogelijkheden (vertaling naar hun eigen situatie)
- laten zien welke mogelijkheden eenvoudig te benutten zijn, en welke mogelijkheden een meer lange adem dan wel zware inspanningen vergen
- betrokkenen verbinden om elkaar te informeren/stimuleren/enthousiasmeren.

Doel van de workshop is ideeën te genereren over hoe dit navigatie-instrument eruit zou kunnen zien, en te specificeren aan welke eisen het moet voldoen om effectief te zijn.



Onderstaand ter illustratie/inspiratie een overzicht van vragen/onderwerpen die opkomen als scholen actie ondernemen op het gebied van gezamenlijke lunches.

Vragen van scholen

Algemeen:

- Welke verantwoordelijkheid heb ik als school op het gebied van eten en welke rol kan en wil ik spelen?
- Wat levert het op?
- Wat zijn de risico's, barrières en obstakels?
- Hoe zit het met aansprakelijkheid?

Financieel:

- Wie draagt de lasten?
- Hoeveel kost het?
- Wat willen ouders betalen?
- Wanneer is het kosteneffectief?

Logistiek:

- Welk type leveranciers is er?
- Waar vind ik goed leveranciers?
- Welke producten zijn nodig?
- Hoe krijg ik de producten op het juiste moment op de juiste plaats?

Ruimte

- Welke ruimte is geschikt?
- Waar is er geschikte ruimte (eten/keuken/opslag en koeling)?
- Met welke regels moet je rekening houden mbt ruimte?
- Wat is nodig voor inrichting?

Voeding

- Welke types lunches zijn mogelijk (warm/koud)?
- Met welke hygiëneregels heb je te maken?
- Hoe om te gaan met andere culturen/smaakvoorkeuren?
- Hoe combineer je verantwoord&gezond met lekker & interessant?

Personeel

- Capaciteit beschikbaar?
- Zelf doen of uitbesteden?
- Kwaliteitseisen personeel?
- Organisatie rondom personeel?

Cultuur

- Welke culturele barrières kun je tegen komen?
- Wat is de rol van ouders hierin?
- Hoe creëer je draagvlak bij ouders hiervoor?

Informatie/voorbeelden

- Wat zijn voorbeeldscholen?
- Waar kan ik informatie halen?
- Wat kan gemeente/GGD voor mij doen?